

MARIA DORINA PAȘCA

BANCA DE LA POARTĂ

Colecția Psihologie și comunicare

Coordonator: Eugeniu Nistor

MARIA DORINA PAȘCA

**BANCA
DE LA
POARTĂ,**

element de comunicare

Editura ARDEALUL
Târgu Mureș, 2023

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

PAȘCA, MARIA DORINA
BANCA DE LA POARTĂ,
element de comunicare /

Maria Dorina Pașca,
Târgu Mureș: Editura Ardealul, 2023

ISBN 978-606-8372-67-9

316

Redactor: *Alexandru N.*
Tehnoredactor: *Robert Mihai N.*
Secretar de redacție: *Rozalia Cotoi*
Copyright © *Maria Dorina Pașca 2023*
Apărut 2023

CUPRINS:

... de pe banca de la poartă / 7

Cap. 1 - Elemente de comunicare:

1.1 - definiții / 11

1.2 - concepte, structuri / 25

1.3 – comunicarea narativă / 43

Cap.2 – Locuri neconvenționale de comunicare în lumea/viața satului:

2.1 – hotarul / 46

2.2 – gardul / 54

2.3 – poarta / 65

2.4 – laița/banca / 82

2.5 – scaunul / 85

2.6 – șanțul / 89

2.7 – ulița/drumul / 93

2.8 – timpul și anotimpul / 99

**Cap. 3 – Identitatea băncii de la poartă ca
element de comunicare:**

3.1 – rolul / 104

3.2 - locul / 111

3.3 – construcția / 114

3.4 – ocupații / 121

3.5 – migrația / 140

Bibliografie / 148

... de pe banca de la poartă

Banca de la poartă a fost un gând deloc răzleț și care nu mi-a dat liniște și pace până ce nu, cu smerenie și înțelepciune, l-am rostuit în cuvinte făcându-i sălaş pe ulița satului, primenindu-l în puterea cuvântului celor ce, în odihna lor, au avut o clipă din tihna:

- trupului;
- sufletului;
- minții

dăruind știutele și neștiutele lumii întregi.

De aici, de pe **banca de la poartă**, știm noi astăzi :

- cumințenia ;
- comuniunea;
- puțința de a fi ai satului;

binecuvântând oamenii cu sufletul neîntinat și sfințenia vorbei, venerându-i întru aleasă simțire.

O mai găsim azi, în satele noastre, străjuind la poartă **ca element de comunicare** ? Cu siguranță că **da** căci, prin:

- înțelepciunea,
- decența
- și modestia ei,

banca de la poartă nu se laudă cu câte a auzit, nici cu faptul că e străbunica tehnologiei de azi, nici că informațiile aflate în preajma ei nu circulau cu viteza internetului ci ne amintește că puterea minții omului crează mașina și nu altfel iar limpezimea judecății se ține cu rostuite și alese cuvinte, totul fiind o mare taină și o artă a credinței.

Și uite-așa, ajungem să stăm pe **banca de la poartă** după ce:

- am povestit la **hotar**;

- ne-am cocoțat pe **gard**;
- am ieșit la **poartă**;
- am stat pe **șanț**

ca să ne vadă, să ne audă și să ne știe ulița întreagă, că ea e „buricul pământului” și lumea se învârte în jurul ei iar noi, muritorii, așîșderea, cu bună creștere și-nțelepciune.

Și- apoi, într-o vreme a rostuirii vremii ce nu părea prea devreme în vremea ei, m-au năpădit iarăși cuvintele, avându-i la o veste de poveste pe **banca de la poartă**, pe știuții și binecuvântații întru respectul și smerenia satului, Ioan Cuceu - etnolog, Doru Marc - etnograf și neobositul om al cărților Ioan Onuc Nemeș, dăruindu- mi din știința domniilor lor, sporovăind împreună dintru ale vorbelor și neuitând că „**veșnicia s-a născut la sat**” iar cinstirea ei, pentru noi, e la rang de ...**rugăciune**.

Iar pentru voi, cititori ai acestor rânduri,
mai este loc pe...**banca de la poartă**. Vă aștept la
o...veste – poveste, v-aștept !

Autoarea

Cap. 1 Elemente de comunicare

1.1 definiții;

1.2 concepte, structuri;

1.3 comunicarea narativă

1.1 Definiții

Pornind de la ideea că a comunica este o **artă**, atunci **arta comunicării** se exprimă prin anumite valențe comunicative, descriind poate și o aură magică dacă luăm în considerare atât emițătorul cât și receptorul, realizând întregul, fapt ce incumbă o serie de metamorfoze ale schimbării atât în cazul înțelesului dar și al percepției actului în sine.

Astfel, urmărind un fir al definițiilor, e necesar a porni de la:

- DEX (2009) – **comunicarea** = a face cunoscut, a da de știre, a informa, a înștiința, a spune sau a vorbi;
- Lohisse J. (2002) – **comunicarea** transmite ideea relației cu celălalt;
- Lemeni G., Miclea M. (2004) – **comunicarea** = proces în care se transmit informații de la emițător la receptor prin utilizarea unui sistem de semne și simboluri.
- Pruteanu, Șt. (2000) – **comunicarea** este cea care crează comuniunea și **comunitatea** adică este mai curând o țesătură de relații decât o cantitate de informații.

Se ajunge, practic, la un paradox doar la prima investigație logică, acela că ea, **comunicarea**, este un joc de influențe reciproce între persoane adică, între libertăți și afectivități, rămânând în expectație atunci când, Pruteanu Șt. (2000)

„comunicarea scapă încercărilor de a o defini, semantica termenului comunicare nu încapă într-o definiție dar fiecare definiție surprinde câte ceva din comunicare.” În această contextualitate, identitatea prin definiții a **comunicării** rămâne deschisă, fapt care nu împiedică conceptualizarea mult mai precisă a termenului de **comunicare umană** care Dinu M. (1977) „este un proces prin care un individ (comunicatorul) transmite stimuli cu scopul de a schimba comportamentul altor indivizi (auditoriul)”.

Totodată, **comunicarea umană** reprezintă Wezner W. (după Pruteanu Șt. 2000) „totalitatea proceselor prin care o minte poate să o influențeze pe alta astfel încât studiul acesteia urmărește:

- explicarea și însușirea unor teorii, concepte și tehnici ale comunicării eficiente, persuasive;

- ameliorarea imaginii de sine și dezvoltarea abilităților și competențelor de comunicare;
- protejarea prin norme de etică a comunicării, a persoanelor din grupuri și comunități în fața unor stări speciale ale comunicatorului.”

De asemenea, regăsim și identitatea de **comunicare interumană** Lupu I., Zanc I., Săndulescu C. (2004) definită ca fiind „un transfer al informației și înțeleșului (semnificației) de la o persoană la alta” fiind considerată Johnson – (1986) „o punte de legătură între oameni, un mijloc prin care o persoană transmite un mesaj alteia, așteptându-se un răspuns.”

Este de menționat și faptul că în cadrul **comunicării umane** se regăsesc identitățile per-

ceptuale ale acesteia Pașca M.D.; Tia T.(2020)
cum ar fi cea :

- **intrapersonală** - reprezintă dialogul cu sine și propria voce interioară, comunicarea cu sinele fiind necesară și importantă în menținerea echilibrului psihic și emoțional;
- **interpersonală** – reprezintă dialogul dintre doi interlocutori, unul adresându-se celuilalt.;
- **de grup**- unde se asigură schimbul de idei și emoții (între 9-11 persoane);
- **publică** – susținerea în fața unui auditoriu unde publicul poate să fie:
  - ostil;
  - neutru;
  - indecis;
  - neinformați;

- susținător

practic, fiind participant activ sau pasiv/neparticipativ la actul de comunicare în sine;

- **de masă** – are loc pentru/în mass-media cu toate componentele sale specifice;

Dintr-o altă perspectivă, **comunicarea interpersonală** privită ca interacțiune – schema S-P-E-A-K-I-N-G – Hymes D. (1974) (după Lesențiu A. 2010) ia în calcul un set mai larg de elemente componente cum ar fi :

- forma și conținutul mesajului;
- cadrul general și cadrul psihologic al comunicării;
- sursa;
- vorbitorul sau transmițătorul;
- receptorul;
- destinatarul;

- scopurile- rezultate și scopurile- intenții;
- cheia comunicării;
- canalul;
- formele vorbirii;
- normele de interacțiune și normele de interpretare;
- genul comunicării

toate reunindu-se într-o structură simplificată, reprezentând acronimul a opt grupe de elemente componente ale comunicării ca interacțiune:

S-P-E-A-K-I-N-G

(setting and scene-participants-ends-act sequence -key-instrumentalities-norms-gender) oferind o perspectivă mai amplă asupra procesului de comunicare interpersonală:

- 1. cadrul general** (setting) de comunicare întrunește două componente:

- a) cadrul (setting) evenimentului, în general, circumstanțele fizice (timp, loc, mișcarea actorilor comunicării, temperatura, zgomotul, etc.)
- b) cadrul psihologic (scene) presupunând definierea culturală dar și reunind caracteristici cum ar fi gradul de formalitate.

2. participanții (participants) aici sunt incluse nu doar persoanele care schimbă între ele replici ci și toți cei prezenți care participă într-un fel sau altul la evenimentul de comunicare, indiferent dacă vorbesc sau nu, respectiv pe inițiatorii și destinatarii finali ai comunicării:

- a. vorbitorul (sau emițătorul);
- b. cel care se adresează (adresor);

c. ascultătorul (receptorul sau audiența);

d. cel căruia se adresează (adreser).

3. finalitățile (ends) presupun scopurile imediate și de lungă durată ale comunicării care pot îmbrăca una din următoarele forme:

a) scopurile - rezultate ale comunicării, scopuri explicite, fixate;

b) scopurile - intenții ale comunicării situate la un nivel mai profund al intenționalității;

4. actele (act sequence) presupun conținutul mesajului, atât ca intenție a emițătorului cât și ca interpretare a receptorului, precum și forma pe care acesta îl îmbracă;

5. cheia (key) în care se vorbește (tonul, maniera sau spiritul în care performează actul de vorbire):

- seriozitate;
- ironie;
- spirit de glumă, etc.

cît și privind deopotrivă forma verbală și non-verbală pe care o îmbracă actul de comunicare;

6. instrumentele (instrumentalities) presupun alegerea canalelor și mijloacelor de comunicare respectiv, a codului de adresare și luarea în calcul a:

a) formelor vorbirii (forms of speech) în care primează proveniența resursei lingvistice : - limbă

- dialect;
- grai, etc.

care cer decodare.

b) stilurilor de vorbire (speech styles) în care primează inteligibilitatea mutuală;

7. normele (norms) care pot fi:

a) de interacțiune cu referire la mecanismele interacționale ale conversației;

b) de interpretare presupunând obișnuințele comunicaționale/normele de interacțiune socială;

8. genul (gender) comunicării sau tipul de activitate de limbaj care comportă forme variate, cum ar fi:

- conversația;
- discuția;
- explicarea;
- demonstrația;
- jocul de rol;
- raportul, etc.

întrunindu-se astfel toți itemii necesari pentru o comunicare interumană eficientă, coerentă și corectă, având ca grup țintă **comuniunea comunității** la care, la un moment dat, se raportează ca fiind **marca** contextualității respective.

Astfel, completând, **comunicarea interpersonală** Ilișoi D.; Pașca M.D.- (2010) este principalul vehicul în ceea ce privește comportamentul relațional bazându-se pe relații interpersonale, acestea presupunând procese continue de transformare a partenerilor comunicării și de acordare a înțeleșurilor la plaja comună de valori și interese iar **actorii comunicării** sunt puși, cel mai adesea, față în față pentru a discuta, aceasta presupunând comportament comunicațional în/la care sunt angajate valori culturale și de grup, raportate la momentul social dat.

Legat de actorii comunicării, Feertchak (după Pașca M.D. 2012) amintea faptul că orice

individ care comunică este direct implicat în situația de comunicare, ajungându-se la ea prin personalitatea sa și cu propriul sistem de nevoi care îi determină motivația, ceea ce determină și precizarea punctual-necesară că ea, **comunica-rea**, are întotdeauna:

- o finalitate
- și
- un obiectiv

ce pot fi la rândul lor :

- explicite;
- implicite;
- inconștiente,

determinând o :

- conduită;
- atitudine;
- și comportament comunicațional adecvat.

Așadar, **comunicarea** reprezintă un dat social deliberat sau involuntar, conștient sau nu, fiind totuși un act care stă la baza legăturilor sociale și nu se poate să nu comunici dacă Watslaw W. (după Pașca M.D. 2012) „admitem că într-o interacțiune, orice comportament are valoarea unui mesaj, cu alte cuvinte, este comunicare, rezultă ca **nu poți să comunici** indiferent că vrei sau nu sau de situația dată concret.

Astfel, din perspectiva unei analize psihosociale, **comunicarea** reprezintă ansamblul proceselor prin care se efectuează schimburi de :

- informații;
- semnificații

între persoanele aflate într-o situație socială dată, acest item încadrându-se în procesele de comunicare ce sunt esențialmente sociale, întemeindu-se

pe fenomene de interacțiune ca fiind determinate de acestea.

Deci, Rubinstein S. (după Pasecinic V. – 2000) „inima omului este toată țesută din atitudinile sale umane față de alți oameni iar a reuși să te porți cu alții așa cum ai dori ca ei să se comporte cu tine, poate fi un atu în **arta comunicării**, de aceea, aria definițiilor comunicării fiind în continuă mișcare și evoluție, va ține practic de relația cu dublu sens dintre emițător și receptor ca regizori ai actului ...comunicării

1.2. Concepte, structuri

Pentru a realiza o comunicare nu numai eficientă dar și corectă din punct de vedere al calității și chiar al cantității informației transmisă prin mesaj, e necesar a revedea ceea ce definește Sillamy N. (1996) ca fiind o acțiune de a:

- transmite;

- aduce la cunoștință;
- împărtăși;
- fi în raport cu;
- legat de;
- fi în relație cu,

reprezentând practic:

o acțiune

și

o stare

menite, în final, să determine o atitudine și/sau un comportament comunicațional și uman și nu numai.

Este, de fapt, momentul în care Stanton N. (1995) „e necesar a cunoaște și a atinge scopurile unui proces de comunicare eficient, acestea pornind de la a fi:

- receptați (auziți, citiți);
- înțeleși;

- acceptați

și să provocăm o reacție, o schimbare de comportament sau de atitudine, invocând relația ce se stabilește între emițător și receptor, important fiind **mesajul** transmis.”

În acest context, e necesar să amintim și să ținem cont de scopurile ce le completează pe cele anterioare, fiind structurate sub forma de a :

- învăța, transmite sau primi cunoștințe;
- influența comportamentul cuiva;
- exprima sentimente;
- explica sau înțelege propriul comportament sau pe cel al altora;
- clarifica o problemă;
- atinge un obiectiv propus;
- reduce tensiunile sau a rezolva un conflict;

- stimula interesele proprii sau ale celor din jur;
- întreține legături cu cei din jur;
- te integra într-o colectivitate sau un grup social

astfel încât eficiența comunicării umane să fie maximă.

Din perspectiva psihologiei comunicării, Abric J.C. 2002 (după Pașca M.D., Tia T. 2020) atrage atenția asupra existenței unor **principii** fundamental-necesare acțiunii ca eficiență și autenticitate, prezentându-le sub forma unor reguli :

- 1. prima regulă** se referă la proeminența climatului asupra tehnicii în comunicarea umană. Calitatea relației este principalul factor care generează calitatea comunicării, cel mai bine va comunica acel individ care :

- este în măsură să creeze un context relațional;

- este în măsură să faciliteze exprimarea și receptivitatea;

2. al doilea principiu definește actul de comunicare autentic ca fiind contextul de bază a cinci reguli, astfel încât, pentru ca o comunicare să fie eficientă și de calitate, este necesar să:

- **ascuți** - adică să iei în considerare punctul de vedere al celuilalt;

- **observi** – altfel spus, să fii atent la toate evenimentele, de multe ori de natură nonverbale care au loc în situația de comunicare;

- **analizezi** – cu scopul de a discerne partea de explicit de cea de implicit, partea observabilă de cea ascunsă, de a degaja elementele care con-

stituie câmpul psihologic și social determinant pentru indivizi;

- **controlezi** calitatea și relevanța mesajului (feedback-ul) și procesele susceptibile de a parazita interacțiunea;

- **te exprimi** față de celălalt în funcție de interlocutor și de natura obiectului comunicării;

3. ultimul punct fundamental face trimitere la faptul că orice comunicare se înscrie într-un context psihologic care rămâne întotdeauna unul social și ideologic. Rolul și ponderea revin normelor sociale, reprezentărilor sociale și valorilor de referință, acestea fiind considerabile în contextul dat, practic, o simplă analiză tehnico-psihologică a comunicării fiind inefficientă. De aceea, devin importanți în codifi-

carea și decodificarea mesajului din contextul comunicării interumane eficientă și de calitate, cei **5 W** (Stanton N. 1995):

- who says what;
- in which channel;
- to whom;
- with what effect;
- why

delimitându-i sub forma existenței practice a unui **stil al comunicării orale** :

1. De ce ? –scopul

- de ce comunic?
- care este scopul meu real când vorbesc?
- ce sper eu să realizez? (o schimbare de atitudine/de opinie?)
- care îmi este scopul? (să informez? să influențez? să conving? să fac conversație? să...ce ?

2. Cine? – interlocutorul

- cine este, cu precizie, receptorul mesajului?
- ce fel de persoană este? (ce personalitate are? ce educație? ce vârstă? ce sex? ce status social? ce status marital?)
- cum va reacționa la conținutul mesajului meu?
- ce știe el/ea deja, despre conținutul mesajului? (puțin? nimic? mult? foarte mult? mai mult sau mai puțin decât mine?)

3. Unde și când ?- locul și contextul

- unde va fi interlocutorul/receptorul meu când va primi mesajul? care elemente ale mesajului meu nu îi sunt cunoscute astfel încât va fi nevoie să reamintesc faptele?

- în ce moment sosește mesajul meu? este prima sau ultima informație pe care o primește?
- care este relația mea cu ascultătorul? mesajul transmis este un motiv de controversă între noi sau nu? atmosfera este încordată sau nu?

4. Ce? subiectul

- ce vreau exact să spun?
- ce aș dori să spun?
- ce dorește el/ea să știe?
- ce informații pot omite?
- ce informații nu pot omite?
- ce informații pot da pentru a fi:
  - clar?
  - concis?
  - amabil?
  - coerent?

- constructiv?
- corect?
- scurt?
- complet?
- cuprinzător?

5. Cum? – tonul și stilul

- cum voi comunica mesajul meu? în cuvinte? în imagini? cu ce cuvinte? cu ce imagini?

- ce mod de comunicare va fi apreciat? scris sau vorbit? o scriere? o discuție personală sau un interviu?

- cum voi organiza informațiile pe care urmează să le transmit?

- cum voi obține efectul dorit? ce ton trebuie să folosesc pentru a-mi atinge obiectivul? ce cuvinte trebuie să folosesc sau să evit pentru a crea o atmosferă plăcută?

Celor menționate anterior și dintr-o altă perspectivă putem aborda și adăuga (după Craiovean M.P. 2006) „un alt set specializat de componente interesante utilizate într-o situație dată abordând un alt tip/stil de comunicare, surprinzând diferențiat unele caracteristici, completând constructiv actul în sine”, cum ar fi :

- **directiv:**

- comunicarea este unidirecțională;
- comunicatorii invită ca ideile lor să aibă prioritate;
- comunicatorii îi conving pe ceilalți să acționeze așa cum doresc ei;
- comunicatorii își folosesc puterea și autoritatea pentru a se face ascultați ;
- comunicatorii recurg la manipularea interlocutorului;

- **egalitarist:**
  - comunicarea e bidirecțională;
  - comunicarea stimulează generarea de idei de către ceilalți;
    - comunicarea este deschisă și fluidă;
    - comunicarea este prietenoasă și caldă, bazată pe înțelegere reciprocă;
- **structurativ:**
  - comunicarea este orientată către sistematizarea mediului;
  - comunicatorii îi influențează pe ceilalți prin citirea :
    - procedurilor;
    - standardelor aplicabile situației;

-comunicarea este orientată spre clarificarea sau structurarea problemelor;

- dinamic:

- comunicarea se exprima scurt și la obiect;

- comunicatorii sunt sinceri și direcți;

- conținutul comunicării este pragmatic și orientat spre acțiune;

- de abandon:

- comunicatorii se supun dorințelor celorlalți;

- comunicatorii se arată de acord cu punctele de vedere exprimate de ceilalți;

- comunicatorii sunt receptivi la ideile și contribuțiile altor persoane;

- comunicatorii cedează responsabilitatea altor persoane, asumându-și doar un rol suportiv;

- de evitare:

- comunicatorii evită procesul de comunicare;
- ei nu doresc exercitarea vreunei influențe;
- deciziile sunt luate în general independent, nu interactiv;
- comunicatorii evită subiectul aflat în discuție vorbind despre altceva sau atacându-și verbal interlocutorul.

Practic, literatura de specialitate surprinde o varietate de stiluri de comunicare dar cele privind subiectul ca atare, pe care le dorim noi să le surprindem în continuare, acestea sunt edificatoare și constructive în context.

Totodată, într-o notă mai accesibilă privind comunicarea interumană/ interpersonală, modalitatea de expresie poate avea valori/conotații ale unei identități anume, privind mesajul transmis. Astfel, Pașca M.D.(2021) exemplificăm cu :

Regulile comunicării

- fiecare opinie trebuie ascultată;
- nimeni nu este întrerupt;
- toate întrebările au rolul lor;
- nimeni nu este ridiculizat;
- fiecare are dreptul să nu participe activ;
- nimeni nu este criticat sau moralizat;
- fiecare are dreptul să fie ascultat;
- nimeni nu este blamat;
- nimeni nu este judecat și etichetat;
- nimeni nu monopolizează discuția;
- nimeni nu este obligat să îți exprime punctul de vedere;

Decalogul comunicării

- poți să nu comunici;
- a comunica presupune cunoașterea de sine și stima de sine;
- a comunica presupune cunoașterea nevoilor celuilalt;
- a comunica presupune să știi să ascuți;
- a comunica presupune a înțelege mesajele;
- a comunica presupune a da feedback-uri;
- a comunica presupune a înțelege procesualitatea unei relații;
- a comunica presupune a accepta conflictele;
- a comunica presupune a ști să îți exprimi sentimentele;
- a comunica presupune ameliorarea rezolvării conflictelor.

În acest context, demersul spre comunicare interumană/ interpersonală :

- corectă;
- coerentă;
- accesibilă;
- eficientă,

reprezintă **matricea** reușitei comunicaționale într-o comunitate în care emițătorul și receptorul se raportează, în mod constructiv sau nu, la realitățile percepute ca și:

- conduite;
- atitudini

și comportament colectiv sau nu, având în vedere valoarea cuvântului în situația dată, la un moment dat, prin impactul social ce-l poate avea, rezultanta cuantificând mesajul transmis, în condițiile aferente acestuia.

În evoluția sa, ținând cont de contextul și mediul de referință, **comunicarea interumană** are, la un moment dat, la bază, **povestitul**, Cuceu I. (1999) „ce reprezintă o modalitate superioară de manifestare adăugând acea treaptă înaltă a schimbului de informații pe care actul de comunicare capătă semnificația trăirii intelectuale autentice”. Autorul, Cuceu I. (1999) remarcă și faptul că prin mediul de povestit la care participă, individul ia contact direct cu universul mental al grupului social, el ajunge să cunoască mitologia și filosofia de viață a acestuia, să-și însușească normele tradiționale de comportament, ajunge la sistemul de valori estetice, etice tradiționale, etc.”

Practic, prin povestit ajungem a decodifica o altă latură a comunicării, aceea de **comunicare narativă**, apărută ca o completare evolutiv-calitativă a comunicării interumane îndeosebi în viața/lumea satului.

1.3 Comunicarea narativă

Ca și identitate conceptuală, **comunicarea narativă** derivă din arealul general al comunicării verbale având la bază relația dintre **povestitor** (emițător) și **ascultător** (receptor) astfel încât **mesajul** transmis să producă efectul scontat, fiind un proces complex de comunicare cu valențe evolutive psiho-sociale.

În acest context, Cuceu I. (1999) „comunicarea narativă, într-un mediu de povestit, presupune existența mai multor condiții și a unui cod lingvistic și paralingvistic comun povestitorului și ascultătorilor săi, a unui fond de cunoștințe și de perspective comune, a unei ambianțe propice povestitului și a unei anumite evoluții a comunicării verbale. Privind lucrurile mai aproape, aceste cerințe nu le poate satisface, pe deplin, decât microcomunitatea socială prin care mediul

de povestit care nu este la rândul său lipsit de coerență sub aspect socio-cultural și psihologic și de o structură internă, unitară totuși, în ciuda varietății sale explozive”.

Cu alte cuvinte, comunicarea narativă, tradusă în vers popular, face trimitere la:

„Foaie verde lobodă

Gura lumii slobodă”

având girul concurenței în narare/povestire în/din mediile diferite ale satului asupra căruia vom face mai multe referințe pe parcursul expozeului nostru, dând valoare și calitate evenimentului verbal ce a avut loc, la un moment dat, într-o contextualitate dată pe...**banca de la poartă**.

Totodată, Cuceu I. (1999) „când e vorba de a spune povești, **comunicarea narativă** se ridică în alt plan, superior, prin adăugarea unor valențe funcționale noi, hotărâtoare. Rosturile comunicării narrative se adâncesc în poveste prin noi di-

mensiuni culturale, sporind spiritual: ritual-cultică, inițiativă dar, mai ales, estetică.”

Cap. 2 Locuri neconvenționale de comunicare în lumea/viața satului

2.1- hotarul;

2.2- gardul;

2.3- poarta;

2.4- laița/banca;

2.5- scaunul;

2.6- șanțul;

2.7- ulița/drumul;

2.8- timpul și anotimpul.

2.1 Hotarul:

Făcând trimitere, în cazul de față, la **mediile** de povestit și de referință, acestea vor fi **locuri neconvenționale** existente în lumea/viața satului dar și puncte de plecare în evoluția psihosocială a populației rurale la un moment dat din perspectiva povestitorului și a ascultătorului,

astfel încât **mesajul** să codifice și apoi să decodifice o stare de fapt, evidențiindu-se primele elemente de comunicare interumană/ interpersoanală, având-o la bază pe cea **narativă**.

Astfel, ajungem a defini **comunitatea** (DEX 2009) ca fiind totalitatea celor care trăiesc în același loc și au aceleași obiceiuri, aceleași norme de viață și care raportându-se astăzi la contextul specific:

- religios;
- economic;
- științific

pot determina evoluția sau involuția locului de referință raportat la spațiul public și cel comunitar, luând în calcul și faptul că Cernescu T. (2004):„definirea celor două categorii are menirea de a aduce unele lămuriri referitoare nu numai

la sfera lor de cuprindere ci și la natura relațiilor sociale care se derulează în interiorul lor. ”

Toate aceste trimiteri structural-cognitive pregătesc modalitatea prin care un spațiu/loc neconvențional poate și va sta la baza comunicării interpersonale astfel încât ecuația psihosocială a grupului de referință să acumuleze, în timp, o anumită experiență vizând raportarea la lumea/viața propriu-zisă a satului, cuantificând atitudini și valori umane surprinse la un moment dat în textura comunității aferente unui eveniment aparte sau nu.

Astfel, ajungem în momentul de a percepe cognitiv **hotarul** Bernea E. (2006) ca: „limită convenită ca fiind o noțiune fundamentală în stabilirea spațiilor”. În cazul Firescu A. (f.a.) „întemeierii așezărilor, acesta putea fi identificat ca un element natural propriu-zis, iar, de multe ori memoria colectivă determină hotarul ca fiind

inclusiv vecinătatea imediată a delimitării efective. Cu toate acestea, hotarul avea valoare absolută, după cum certifică și pierderile de hotar sau alte semne realizate cu scopul eliminării oricărei confuzii” .

Interesant și ca aspect psihologic este faptul că, Popoiu P. (2003) „în ceea ce privește sistemul de credințe și practici rituale în privința hotarului, lucrurile sunt unanim acceptate, este lumea în preajma căreia protecția față de desfășurarea maleficului aproape că nu se realizează. Numai :

- sunetul de clopot;
- sunetul de toacă;
- cântatul cocoșilor

reușesc să destrame fabulosul dezlănțuit la adăpostul întunericului de către personaje mitice:

- ielele (cele sfinte, frumoasele);
- strigoii;

- necuratul,

de aici, și necesitatea sfințirii hotarului precum și respectarea necondiționată a învățaturii împământenite :

- să nu construiești pe hotar;
- să nu rămâi peste noapte la hotar”

căci, poveștile povestite ca întâmplări petrecute sau nu, fac din hotar semn de... oprit, opreliște, necunoaștere și...necuviință în a accede sau nu la o realitate a satului din perspectiva celor petrecute la margine de ...hotar .

Și cu toate acestea, de fapt, în accepția comunicării interpersonale, **hotarul** este limită de:

- sat;
- locuință;
- avere;
- pământ;

- cultivat pământul;
- apartenență

dar și locul în care ei:

- cei ai casei/familia;
- vecinii de hotar;
- lucrătorii cu ziua

se întâlnesc pentru a vorbi/comunica între ei
astfel încât:

- noutățile satului;
- nașteri;
- botezuri;
- nunți;
- înmormântări;
- iubiri;
- despărțiri;
- neprevăzutul (accidente)
- veștile :
  - bune;

- rele;
- proaste;
- șoptite;
- neacceptate;
- nepotrivite;
- acceptate;
- tolerate;
- motivate, etc.

făcând totodată remarci personale la „povestitul și povestitorul” celor auzite, aflați la hotar:

- în pauza de lucru;
- la amiază/servitul hranei, mâncatul merindelor;
- la o „gură de apă”/stâmpăratul setei;
- la bârfă în „coadă de sapă”;
- la nimic

iar :

- vestea;

- povestea;
- zvonul;
- bârfa;
- vorba;
- spusa;
- nespusa;
- gluma;
- anecdota;
- vorba înțeleaptă;
- proverbul;
- zicătoarea;
- bancul

curg spre o apreciere și includere a celor auzite, comentate și dezbătute în viața de zi cu zi a satului, contopindu-se uneori cu realul și realitatea cotidianului.

2.2. Gardul

Expresiv, având rol de hotar și delimitând microcosmosul familial, **gardul** Dumitrescu I. (f.a.) „ca vechime imemorială alături de poartă, la români, se justifică în primul rând :

- prin utilitatea practică;
  - prin menirea sa de a ocroti
  - odihna oamenilor;
  - tihna oamenilor din interior;

  - de a permite :   - păsărilor;
  - animalelor
- să intre și să iasă după voie;
- de a :   -împiedica ;
  - îngreuna

accesul fiarelor sau al răufăcătorilor reprezentând și un însemn cultural, delimitând clar terenul smuls din starea de sălbăticie. De aceea, când porneau întemeierea unei gospodării noi, țărani

obișnuiau uneori să-și încropească mai întâi gardul, după care începeau să-și dureze „casa”.

Funcționalitatea gardului precum și destinația sa, Firescu A. (f.a.), a ținut și ține cont și de:

- materialele de construcție;
- starea socială a proprietarilor

astfel încât tipologia gardului este caracterizată de o mare diversitate, pornind de la:

- forme arhaice :
  - garduri de măracini;
  - de stoburi împlețiți cu nuiele;
  - de lănteți (pentru vii, grădini, livezi)

- la garduri „bune” de la drum, realizate din:

- scândură (uneori cu ornamente)

- zidărie (utilizând piatra de râu, unele fiind acoperite cu șindrilă sau țigă pentru a avea o durabilitate mai lungă în timp.

Totodată, **gardul** Caraman P. (2006) „după mentalitatea primitivă, este tipul cel mai expresiv al cercului magic care, ocolind de jur împrejur gospodăria și casa, le apără de eventualele primejdii din afară” .

De asemenea, ca și locuința, Dumitrescu I. (f-a) „gardul poartă:

- amprenta portretului sufletesc al colectivității creatoare;
- reflectă structura ei afectivă și rațională și
- concepția estetică și etică a poporului

fiind, practic, matricea spirituală a arealului rural, trăind alături de sătean în simbioza sa cu natura.”

În acest context, Iordache Gh. (1992) „pie-sele componente ale gardului erau astfel așezate încât nu opreau întru totul comunicarea cu exteriorul. Așa se face că țăranul s-a aflat într-un continuu și nemijlocit contact cu spațiul de afară. Gardul nu l-a ascuns vederii lumii.” Astfel, se cuvine să descifrăm în această deschidere sinceră a românilor atât o expresie a :

- siguranței izvorâte din conștiința vremii;
- statorniciei;
- perfectului acord cu natura;

cât și o dovadă a aspirației spre:

- omenie;
- sociabilitate;
- modestie;
- liniște;
- seninătate;

- comuniune;
- comunicare;
- apartenență;
- toleranță;
- încredere;
- siguranță,

astfel încât gardul „are suflet”, se înmulțește datorită **actorilor** săi ce delimitează, la un moment dat, o lume a satului într-o perpetuă mișcare.

În acest context:

a) ieșitul la gard de către cei ai casei:

- copiii;
- soțul;
- soția;
- bunicii;
- alte rude

pentru a vedea lumea satului, ulița, evenimentele, stând sprijiniți de gard, fiind martorii celor ce se întâmplă și participând :

- activ

-pasiv

la povestea povestitului, neieșind/nedepășind perimetrul curții, ei fiind în primul rând **privitorii** spectacolului comunicativ-participativ, abordați sau nu de cei ce se constituie în „cei din drum, din uliță, de până la gard”. În general, aici comunicarea este nonverbală, gardul nefiind totuși o ...barieră ci, din contră, un punct de reper.

b) strigatul la gard reprezintă interpelarea celor din casă, **de către cei din afara gardului**, din drum/uliță, ei putând fi:

- copii;

- adolescenți;

- tineri;

- femei;
- bărbați;
- bătrâni

și făcându-se, în anumite situații, pentru:

- a cere ceva;
- a comunica ceva;
- a spune ceva important;
- a se afla în treabă;
- a vedea cine-i acasă;
- a certa;
- a face o apreciere;
- a fi băgat în seamă;
- a determina o reacție
- a se lua la ceartă

folosind și apelative conform cu personalitatea celui „strigat la gard”, ținând cont de :

- vârstă;
- sex;

- rubedenie;
- stare civilă;
- educație/școală;
- cerință avută;
- modalitatea de soluționare a situației-problemă ivite astfel încât pronumele personal persoana a doua singular dar și cel plural, fiind cel mai uzual, alături de cel de politețe:

- tu;
- voi;
- dumneata;
- dumneaei;
- dânsule, dânsii;
- ele, ei;
- dumnealui;
- dumneavoastră

dorind, în final, ca „interpelarea” să fie o reușită, dându-i siguranță celui/celei în cauză că poate și altădată să ....„strige la gard”.

c) strigatul de pe gard este apanajul **celor ai casei**, cei care din curte, fac acest lucru pentru:

- a povesti cu cineva fără un scop anume;

- a atrage atenția cuiva de pe uliță;

- a transmite un mesaj cuiva ce trece pe uliță;

- a-și chema vecinii de alături sau de peste uliță;

- a anunța ceva important altora;

- a sta la taclale cu o terță persoană;

- a bârfi;

- a spune un banc;

- a spune o glumă

făcând parte, în acel moment, din „spectacolul” și viața uliței/drumului.

d) cocoțatul pe gard poate fi apanajul copiilor atunci când, printre uluci/lețe, nu se

vede spectacolul drumului/uliței iar cocoșatul îi ajută **să și participe** într-un fel sau altul, printr-o comunicare adecvată, la povestea derulată devenind ei înșiși, pentru cei ce „nu se pot cocoșa pe gard”, **povestitori**.

e) **statul la/pe gard** certifică numai **prezența** necomunicativă, spre lumea exterioară curții, înregistrând doar evenimentul fără participare activă, e un fel de „privit și pierdere de vreme”-„stă la gard că n-are ce face”, „vremea trece și...”

Astfel, **gardul** nu-și va pierde niciodată din importanță mai ales prin faptul că în unele situații/cazuri se remarcă și „împodobirea lui datorită:

- tradiției;
- obiceiurilor locale;
- personalității locuitorilor casei

cu :

- sticle, borcane;
- vase (oale, cratițe, tigăi, capace);
- ceramică (căni, ulcioare);
- haine la uscat;
- covoare;
- preșuri

și alte comori ale casei certificând câteodată **am-
prenta** de necontestat a celor din interiorul curții, completând cu mesajul intuitiv și absurd al proverbului „afară-i vopsit gardul, înăuntru-i leopardul”, expresie care, în mod ironic, prin alăturarea aparent fără sens a două cuvinte între care nu există o legătură logică, o situație contradictorie dar și cu sensuri diferențiate, întărește regula că „nu tot ce zboară se mănâncă”, dar și avertisment pentru cel care „a dat cu oiștea în gard”, adică, a ...greșit. Întâlnim adesea și expresia „a băga bățul

/ parul prin gard”, adică a se amesteca neinvitat / nepoftit în treburile / lucrurile cuiva, fără a i se cere părerea / opinia.

2.3. Poarta

Pornind de la DEX 2009, **poarta** reprezintă o deschidere amenajată într-un zid, într-un gard, etc. în care s-au prins cu balamale tăblii de lemn, de fier, etc. pentru a permite accesul din interior spre exterior și invers.

Urmând același fir al definițiilor, vom regăsi conceptul de **poartă** cu toate implicațiile sale psiho-sociale, la nivelul satului, a comunităților rurale unde ea:

- reprezintă nu doar o limită a spațiilor deosebite calitativ ci este mai mult o punte, un prag de trecere între sacru și profan, fără a asocia profanul cu irealul Stahl H. (1983).

- simbolizează locul de trecere dintre două stări, două lumi, dintre cunoscut și necunoscut, dintre lumină și întuneric, dintre bogăție și sărăcie, ea se deschide spre un mister dar are și o valoare:

- dinamică;

- psihologică

căci nu marchează doar un prag ci îl invită pe om să îl treacă; poarta este o invitație la călătorie spre un alt tărâm iar trecerea prin ea este, cel mai adesea, în mod simbolic, o trecere de la profan la sacru Chevalier Gh. (1995).

- pe plan mistic, poarta împrumută de la gardul curții unele virtuți magice care justifică și mai mult importanța ce i se dă fiind cea care, pe linia cercului gar-

dului, reprezintă punctul central Dumitrescu I.- (f.a).

Ornamentată sau nu, **poarta** a reprezentat întotdeauna modalitatea prin care gazda casei, țăranul, a dorit să atragă atenția celorlalți asupra gospodăriei sale, fiind Dumitrescu I. (f.a.) „primul element arhitectural cu care străinii vin în contact dar și prima formă de luare de contact între cei din interiorul unei gospodării și cei din afara ei.”

În același context, Bernea E. (2006) subliniază faptul că „ **poarta** este hotar între un loc curat și unul care poate fi necurat iar **pragul** porții marchează legătura între curte și uliță, îndeplinind rosturi de o rară varietate și bogăție, atingând diferite planuri ale vieții, cel:

- practic;
- social;

- spiritual

găsindu-și sensul deplin atât în explicația formelor cât și în utilitatea sa, fiind un obiect de mândrie artistică în viața satului, având misiunea de a ține tot ce este în curte acolo, ca într-un „loc ferit”.

În timp, Butură V. (1989). „alături de poarta mare, formată din doi stâlpi robuști și o ușă prin care se intra cu carul sau căruța, a apărut o **portiță** care a ușurat circulația oamenilor și a animalelor”

De asemenea, Caraman P. (2006) „poarta este locul pe unde se realizează comunicarea între:

- grupul restrâns al familiei și lumea străină de dincolo de cerc;
- cunoscut și necunoscut;
- favorabil și nefavorabil;

- bine intenționat și nesigur, chiar dușman

căci, în interiorul cercului se află tot avutul, tot norocul. De dincolo de ea, din exterior, pândesc toate năpastele. Pe acest mic interval de comunicare al cercului, ocupat de porți, pot intra, dacă se veghează cu grijă, numai cele bune”.

Și dacă **poarta cea mică** este pentru cei ai casei, **de aici** va porni povestea povestitorului, făcând din elementul comunicării narative puncte de reper în relația dintre ei și ceilalți de dincolo de poartă, dinspre uliță/drum, comunitatea și lumea satului, interrelaționând la un moment dat.

Astfel, regăsim o similitudine între expresiile gardului și cele ale porții, cum ar fi :

a) ieșitul la poartă de către cei ai casei:

Cine sunt cei ce ies ?

-copiii;

- părinții;
- bunicii;
- alte rude

pentru a :

- vedea lumea satului;
- intra în vorbă cu cei de pe ulița satului;
- fi văzuți de cineva anume;
- da ceva de împrumut;
- a primi ceva;
- a participa activ sau pasiv la evenimentul uliței/drumului:

-nuntă (nuntași)

- înmormântare;

- accidente

și chiar doar de a sta **pe pragul porții**, bucurându-se de tot și de toate, fiind prezenți prin comunicarea lor sau prin necomunicare, la tot ce

se întâmplă în acel moment pe ulița /drumul satului.

Când și cât se iese la poartă ?

Ca timp al zilei, acesta poate fi oricând doar :

- vestea;
- povestea ;
- zvonul;
- bârfa;
- știrea

face ca :

- minutele;
- clipele;
- ceasurile/orele

de interrelaționare să fie:

- mai scurte dimineața,
- potrivite la amiază,
- lungi seara,

depășind în multe cazuri, pragul porții; ascultătorii deveniți între timp povestitori, doar stelele și luna trimițându-i în casă sau/și la casele lor pentru restul nopții, sau, de ce nu, și la alte ...porți.

Cum se iese la poartă ?

face trimitere la modalitatea de expresie:

- liniștit/ă;
- grăbit/ă;
- supărat/ă;
- neliniștit/ă;
- nervos/nervoasă;
- bucuros/asă;
- nu iese că nu vrea;
- arțăgos/artăgoasă;
- în fugă;
- cu pași rari;
- cu pași grăbiți;
- cu pași repezi

am adăuga noi „cu sufletul la gură” și atunci hainele/îmbrăcămintea noastră poate să fie:

- cea de lucru;
- obișnuită;
- de sărbătoare;
- de biserică;
- de nuntă;
- de înmormântare;
- costum popular,

toate indicând,de fapt, momentul pentru care „cum” devine o **marca a modalității** celor din casă de a comunica și a se raporta la cei din exterior, din afara cercului adică, de pe ulița/drumul satului.

De ce ies cei ai casei la poartă ?

pentru a răspunde unui/unei :

- chemări;
- alarme;

- indiciu;
- că e sărbătoare;
- că n-au ce face ;
- mesaj;
- conduite;
- atitudini;
- provocări;
- strigăt;
- sunet;
- plictiselii;
- curiozității

comportamentul lor completând, în linii mari, elementele personalității celor din casă. Este importantă **reacția** pe care o au atunci când ies, motivația putând să fie atât intrinsecă cât și extrinsecă. Deci, **ies la poartă** pentru că fac parte dintr-o comunitate, mă raportez la ea, modalitatea fiind cuantificată de participarea la comunicarea

directă sau indirectă, rezultatul fiind cel scontat la un moment dat.

b) strigatul la poartă presupune **ieșitul** celor din casă, fapt ce nu dă voie celui ce apelează să încalce/depășească pragul și cercul magic.

Cine strigă la poartă ?

- vecinii;
- cunoscuții;
- necunoscuții;
- rudele ;
- oficialitățile;
- copiii;
- tinerii;
- bătrânii;
- femeile;
- bărbații;
- nimeni

care , de obicei, doresc **ceva**, să:

- afle;
- știe;
- cunoască;
- recunoască;
- întrebe;
- comunice;
- vorbească;
- bârfească;
- se bage în seamă;
- se convingă;
- „stea de-a lelea” adică fără nici o treabă/ nici un lucru, doar să-l vadă/s-o vadă „lumea din sat că...”
- strige la poartă cuiva anume sau nu, practic, „să se afle-n treabă”.

Când strigă la poartă ?

Am spune noi, atunci când e nevoie, doar pentru:

- chemat la lucru, dimineața;
- împrumutat, dat ceva/la cineva, amiaza sau vremea nedefinită a zilei;
- pentru veste/poveste, seara fiind

și o chemare de venit la poartă, de a trece pragul, comunicarea definindu-se, în acel moment, a fi iminentă.

De ce strigă la poartă ?

se completează cu **cine**, doar că **motivația** și **mesajul** privind elementul de comunicare fiind altele, se cumulează la un moment dat și pe **ceva** și **când**, accentul punându-se și pe „cel ce stigă și de ce”, acesta devenind în unele situații:

- personaj;
- persoană importantă;
- autoritate;
- un nimeni;
- cel dorit/cea dorită,

enumerarea continuând, certificând implicarea directă și prin comunicare a celui atât de important la un moment dat ce poate fi chiar „buricul pământului” sau, din contră, „nime-n drum” dar el... strigă la poartă.

c) strigatul de la poartă este tot a celor care **nu depășesc** pragul porții, de unde se produce elementul de comunicare în situații ca :

- răspuns la cel ce l-a strigat la poartă;
- atenționat pe cineva de pe uliță;
- transmis un mesaj;
- începe o „poveste”/ discuție înainte de a ieși pe poartă, aceasta în situația când cel avizat se află în raza sa de acțiune, pe uliță/drum;
- a atenționa un vecin de peste uliță/drum;

d) statul la/în poartă presupune deja, de către cei ai casei, un **compromis** asumat, în ideea în care , da, pot:

- ieși din casă;
- ieși din curte;
- sta pe pragul porții,

practic, **pot ieși** din dorința proprie din magia cercului, conectându-se astfel, prin comunicare, la lumea de dincolo de poartă, cea a satului, pornind de la văzutul celorlalți în/la poartă și până la poveștile de pe/din drum/uliță. De fapt, stă :

- în picioare, pe prag;
- în picioare înaintea porții mici sau a porții mari;
- în picioare, în grup;
- pe banca de la poartă;
  - singur/ă;
  - cu grupul de referință :

- copii;
- tineri;
- adulți;
- bătrâni;
- femei;
- bărbați;

- pe scăunel/scaun ce poate fi adus din casă, la nevoie, sau își are deja locul, ca rezervă, la banca de la poartă, după/lângă poartă, în curte.

Dacă periplul nostru a pornit de la DEX (2009), tot acesta ne confirmă și puterea de expresie metaforică a cuvântului **poartă** exemplificând cu :

- „a sta ca vițelul la poarta nouă” = a sta uimit, nedumerit, dezorientat în fața unei situații noi și neașteptate , căreia nu îi poți face față;

- „poartă-n poartă cu cineva”= față în față, peste drum.
- ”a bate la toate porțile” = a se adresa tuturor solicitând sprijin, ajutor într-o împrejurare grea;
- „din poartă-n poartă”= din casă în casă, dintr-un loc în altul;
- „poartă de scăpare”= mijloc de a ieși dintr-o situație dificilă
- „Munții noștri aur poartă”
Noi cerșim din poartă-n poartă”

interpretarea rămâne la latitudinea celui avizat/ ce citește, fără drept de apel, astfel, putându-ne face prieten sau dușman poarta, neuitând că ea întotdeauna... ne va apăra.

2.4. Laița/banca

Deoarece **băncii de la poartă** îi este rezervat un capitol aparte, ne permitem acum, având acceptul autorului - Ioan Onuc Nemeș (2023), de a scoate la drum **laița**:

Laița de la drum

„Laița noastră de la drum avea un mic acoperiș din ciripuri, pentru caz de ploaie. De fapt, la fiecare casă era o laiță la drum. Era folosită doar în zilele de sărbătoare, în rest nu era modru să stai, că era mult de lucru. După o săptămână de lucru, aici era locul de tihnă și odihnă.

Duminica, după ce oamenii se întorceau de la biserică, prânzeau, se odihneau o țără, apoi ieșeau la poartă, pe laiță, „să vadă lumea”! Pe drumul țării, oamenii continuau să treacă, în sus ori în jos, dădeau binețe la fiecare poartă.

- Doamne ajută !

- Ajute-ți Dumnezeu alditu, i se răspun-
dea. Unde meri și de unde vii? Continua
dialogul. Hai, stai o țără cu noi, că nu
arde pământul.
- Șadă binele și norocu, țucu-vă, zicea
omul și își vedea mai departe de drumul
lui.

La noi, la laiță, veneau vecinii: a Cățălului,
a Țârcului, a Ciotului, a lu' Maștei. Dacă nu
aveam loc toți pe laiță, tata aducea fie un scaun
din casă , fie improviza o laiță din doi butuci de
lemn și o scândură.Se vorbea despre toate: de
vreme, de cine-o mai murit, cine s-o betijit, cât
mai e de arat ori de secerat, cine cu cine voro-
vește, cine se gată de ospăț, dacă s-o adus foto-
ghin la boldă și năieji la lompă ori lompaș...nimic
din ceea ce se întâmpla în sat, nu putea rămâne
dincolo de interesul oamenilor. Ceea ce făcea

parte din viața satului, de bine ori de rău, trebuia cunoscut de toată lumea.

Către ojină, bărbații se ridicau să baje de mâncare în iesle la dibolițele care se întorceau de la ciurdă, să zvârle o mână de burene la porci ori un pumn de grăunțe la găini.

Laița este o instituție necesară satului, ca aerul.

...Încet, încet, înserarea se lasă peste sat, peste case, peste oameni, peste pământul binecuvântat de Dumnezeu cu de toate. Oamenii intrau în case, se pregăteau de culcare, odihnă necesară pentru următoarea zi de muncă...

-----00-----

Rămâne eternă, astfel, clipa de pe laița de la poartă, comunicarea narativă găsinde-se și regăsinde-se în drepturile sale „fiind cu adevărat nu

doar aerul satului” ci și „motorul vorbitor al acestuia”.

2.5. Scaunul

Ca definiție, **scaunul** (DEX 2009) este mobilă (de lemn, de metal, etc.) cu sau fără spetează, pe care poate să stea o singură persoană. În accepția mobilierului țărănesc, Roswith C. (1974), „scaunul mic cu trei sau patru picioare, fără spătar, de dimensiuni mici și de aceea ușor transportabil este folosit atât în interior cât și la diferite munci în afara casei.” În asemenea situații, „drumul” lui spre poarta casei, lângă bancă, este iminent, devenind într-o situație dată, element component al sistemului empiric de comunicare în lumea/viața satului, și nu numai.

În acest context, **scaunul** ca obiect de mobilier de interior țărănesc, ajunge să „migreze” spre poarta mică a casei, dobândind calitatea de

...element de comunicare sub forma „rezervei de aur” sau ca o „rezolvare pe moment” a unei situații-problemă.

Având ca structură și fiind cu :

- trei sau patru picioare;
- mic de înălțime;
- spătar sau nu;
- forme diferite;
- pentru copii;
- pentru adulți;
- din lemn;
- din metal,

scaunul devine sau împrumută identitatea de a fi „cel mic- scăunel/scăunaș”pe lângă banca de la poartă.

Astfel, conform vremii unei vremi, **în timpul zilei**, aparține:

- copiilor-pentru joaca lor și mici poveștii ascultate sau/și spuse;
- persoanelor în vârstă- ca loc de odihnă în cazul în care banca e „plină” sau/și obișnuit de a fi ocupat de aceeași persoană pentru: vești povești, bârfe, „radiografierea uliței/drumului”;
- vecini /vecine – la o întrebare scurtă sau lămurire,

seara aparține:

- tinerilor pentru „șoșotit” o veste-povește;
- celor care așteaptă ciurda (vacile, bivolițele) indiferent de vârstă, care plecând spun: „Sara bună, io mă duc să mulg vaca.”
- bătrânilor care spun poveștile, după aflarea lor de peste zi fiind de fapt

„adaosul” necesar, binevenit și salvator,
atunci când:

- erau prea mulți la poartă și nu încăpeau pe bancă;
- poveștile, știrile, bârfele adunau același „contingent” de locuitori ai băncii de la poartă;
- cei adunați așteptau un eveniment, o situație, un fapt ce trebuia să se petreacă și, involuntar, treceau pe la poarta de la ulița/drumul satului.

De fapt, scaunul nu are/avea un loc bine definit la poartă și nici nu-l găsim permanent aici ci doar:

- ocazional;
- pasager;
- sporadic,

atunci când momentul de socializare și comunicare o cere/cereea, el aflându-se, în marea majoritate a timpului, „la locul lui ”:

- în casă;
- în bucătăria casei;
- în bucătăria de vară/cuhnie
- uneori în târnațul/pridvorul/tinda/ cerdacul/prispa/filigoria casei,

în acest context, fiind „mic”, niciodată nu a beneficiat de proverbul „cu scaun la cap.”

2.6. Șanțul

Potrivit DEX 2009, **șanțul** este o săpătură lungă și îngustă făcută pe ambele părți ale unui drum, pentru scurgerea apei sau/și orice spărtură în forma de mai sus, făcută:

- pentru scurgerea apei;
- pentru îngroparea conductelor;

- pentru marcarea hotarului între două suprafețe de pământ, etc.

care se poate executa mecanic, cu utilajele de rigoare sau manual, cu hârlețul, lopata, sapa.

Totodată, **șanțul** este legătura casei cu ulița/drumul satului, el îndeplinind rolul de :

- scurgerea apei de ploaie;
- loc cu verdeață (buruieni pentru orătăniile din curte - găini, pui, rațe, găște, bibilici, curcani, cocoși, ce ies pe șanț la păscut);
- loc de joacă pentru cei mici, ferindu-i de pericolul drumului;
- „stat pe șanț” la povești în zilele calde de vară, cu precădere după masa și/sau în :
  - zilele de sărbătoare;
  - duminica;

- „stat pe șanț” seara, în :
  - așteptarea vacilor de la ciurdă;
  - supravegherea orătăniilor care încă mai sunt la păscut;
  - așteptarea „eliberării” unui loc pe banca de la poartă;
  - așteptarea „eliberării” vreunui scă-unel

știind că nu este prea adânc, poate oricine intra și ieși din el cu ușurință iar în fața porții este prevăzut cu un podeț, are și iarbă grasă cosită la timpul potrivit, fiind în permanență îngrijit și curățat, cu mare grijă și atenție, de către gospodarul casei, reprezentând o mândrie pentru acesta.

Și în acest context psiho-social, apare a fi:

- adorat;
- iubit;
- necontestat;
- necesar;

- important
- de auzit,

dar, mai ales, prețuit de întreaga lume a satului-
„**Radio-șanț**”, unde aflai tot ce doreai și nu do-
reai, toate bârfele, zvonurile, veștile și poveștile
ce făceau deliciul indiferent de vârsta celor care
le:

- auzeau;
- spuneau mai departe;
- comentau;
- contestau;
- găseau amuzante;
- se supărau sau nu

dar și a celor „prinși în colimator” căci, era o
mare fală/mândrie pe ulița satului de a fi „difu-
zat” la **Radio-șanț**, mai ales de babele/ bătrânele
satului dar și de cei care, de obicei, „tăiau frunze
la câini”.Un singur concurent serios, de necon-

testat și totuși de luat în seamă prin prezența sa în lumea/viața satului era „**omul cu doba**”, cel ce umbla cu „**dobălitul**” anunțând și atenționând pe cei ce-i ascultau vorbele căci înștiințarea era dată oficial de la:

- preot- biserică;
- învățător- școală;
- doctor- dispensar;
- primar- primărie

fiind recunoscut chiar și de „**Radio-șanț**” unde, câteodată, un fir de iarbă sau de troscotel era pe post de undă verde la ...microfon adică la vorbit din gură, căci:

„Foaie verde lobodă
Gura lumii slobodă.”

2.7. Ulița/drumul

Din DEX (2009) aflăm că **ulița** este un drum îngust care străbate un sat, mărginit de o

parte și de alta de case. Mai are și denumirea de stradă nepavată fiind, în unele cazuri și situații anume, numită **drum**, dacă trecea prin mijlocul satului. Chiar dacă în accepția unor etnografi: Bernea E. (2006):

- ulița este a tuturor și a nimănu, este supusă necunoscutului și, deci, unor spirite nu întotdeauna binefăcătoare

Butură V. (1987):

- ne spune că ulița satului este spațiul deschis, e a tuturor și a nimănu, răscrucea, cu precădere este locul specific desfășurării maleficului.

Din punct de vedere **psiho-social**, ea/**ulița**, dobândește alte calități, deloc malefice, având totuși personalitatea sa chiar dacă pare a fi „a tuturor și a nimănu”, faptele îi certifică valoarea. Ulița reprezintă, totuși, o deschidere spre:

- nou;
- necunoscut;
- curiozitate;
- curaj;
- lumină;
- comunicare;
- certitudine;
- încredere;
- dobândirea unei/unor noi experiențe;
- acceptare;
- toleranță; etc.

dar, mai ales, spre **cunoaștere**, fiind în centrul elementului de comunicare unde poate fi și este la un moment dat, **actorul principal**. Acestei calități i se alătură și cea de **spațiu**, ca loc, ca „scenă” unde, curent dar și în momente speciale de **timp**, se desfășoară evenimente sociale precum:

- procesiuni legate de sărbătorile de peste an :
  - Crăciunul (colindatul);
  - Paștile (stropitul);
  - sărbătorile religioase;
  - anotimpurile;
- cele legate de anul agrar;
- cele legate de familie :
  - botezul;
  - nunta (drumul/mersul de la casa mirelui la cea a miresei și-apoi la biserică);
  - înmormântarea (cortegiul funerar);
  - joaca copiilor :
  - în colbul/praful drumului;
  - cu mingea;
  - cu coarda;
  - cu cercul;
  - în echipă (fotbal);

- curiozitatea identității persoanelor /personajelor noi, străine de sat (vinituri apărute la un moment dat pe uliță);

- loc pentru atelaje (căruțe, care, cărucioare);

- mersul și venitul animalelor mari (vacii, bivoli, oi, cai) la ciurdă sau/și pășune și întoarcerea lor seara;

- plimbatul netulburat al cârdului de rațe sau/și de găște pe mijlocul uliței, toate percepute ca elemente de comunicare a așezării satului cu restul lumii, ea **fiind vie**, având:

- personalitatea sa;

- responsabilitatea sa;

- rezonanța prin acceptare sau nu a întâmplărilor pe care le trăiește, împrumutând din valoarea celor ce o locuiesc și folosesc, certificând denumirea specifică: „ulița”:

- mare;

- mică;
- strâmbă;
- românească;
- săsească,
- ...a lui ...

devenită câteodată chiar și o „fundătură” dar și poezie, „Iarna pe uliță”, de G. Coșbuc cât și purtătoare de iubiri, când la poartă se întâlnesc :

„Dor cu dor să se cuprindă

Drag cu drag...”

devenind chiar și „semn de recunoaștere” între gospodari:

- „tu nu ești de pe ulița noastră”
- „nu ești a uliței”
- „nu te știu de pe uliță”

determinând, la nivel de comunitate, o anumită

- conduită;
- atitudine;

- comportament

față de importanța sa, ca făcând parte din viața satului, fiind în unele situații creuzetul ei.

2.8. Timpul și anotimpul

Există un moment care, perceput de fiecare loc neconvențional:

- hotarul;
- gardul;
- poarta;
- banca;
- scaunul;
- ulița

în parte, le reunește pe toate, formând întregul ce le legitimează în relația de comunicare și în raport cu omul satului, acestea fiind **timpul și**

anotimpul, practic, vremea „ce vremuiește vremurile” căci „e devreme ...vremea”.

Împărțind cele 24 de ore în zi și noapte, (**ziua** = dimineața, amiaza, seara), locurile neconvenționale surprind direct comunicarea interumană, începând cu :

- hotarul, la munca câmpului;
- cocoșatul pe gard;
- ieșitul la poartă;
- statul pe bancă;
- statul pe scăunel;
- „Radio-șanț”

și terminând cu ulița ce „contabilizează” toată agitația zilei și până la liniștea **noptii**, lăsând loc, mai apoi, odihnei și povestitului, comunicarea narativă fiind prezentă ca **marcă a trecerii timpului**.

Alături de timp, **anotimpurile** anului:

- iarna;
- primăvara;
- vara;
- toamna

își lasă amprenta, prin particularitățile lor specifice, asupra întregii comunități rurale dar, mai ales, a comunicării și interrelaționării la nivelul satului, astfel încât altele vor fi :

- conduitele;
- atitudinile;
- comportamentele

în comunicarea narativă dintre săteni, privite și din perspectiva locurilor neconvenționale (hotar, gard, poartă, bancă, șanț, uliță), ele și anotimpurile în sine, manifestându-se ca atare în anumite condiții. Dacă **iarna**, comunicarea interumană își are specificul ei, legat de:

- sărbători;

- obiceiuri;
- tradiții

odată cu **primăvara** și încolțitul ierbii, lumea satului:

- iese la poartă;
- iese pe uliță;
- stă pe șanț;
- stă pe bancă,

practic, **prinde viață**, se bucură de tot și de toate, trăiește cu soarele **verii** și roadele **toamnei**, dând valoare faptelor prin cuvânt și poveștilor prin spusa lor adevărată, întrepătrându-se spre liniștea și pacea ...satului..

De la Bobotează la Buna Vestire, de la Sânedru și ajungând la Crăciun, **anul** devine astral pentru lumea satului, fiind însuflețit de:

- smerenia,
- binecuvântarea,

- și puterea cuvântului

ce mai departe devine poveste și ...rugăciune.

Cap. 3. Identitatea băncii de la poartă ca element de comunicare

- 3.1 –rolul;
- 3.2 – locul;
- 3.3 –construcția;
- 3.4 – ocupații;
- 3.5 – migrația.

3.1. Rolul

Ca și concept, Roswith C. (1974) „**banca** repre-zintă o formă evoluată a **lavițelor**, păstrând în multe regiuni chiar și denumirea de:

- laviță;
- laiță;
- talpă,

cu toate că se produc schimbări considerabile în aspectul piesei, fiind confecționată dintr-o scândură groasă, cioplită cu barda, fixată pe :

- patru picioare;
- patru țaruși înclinați către mijlocul băncii,

înălțimea variind între 28 și 45 cm .”

De fapt, **banca** cu denumirea de **laiță, la-viță**, ajunge să **migreze** din interiorul casei țărănești, unde face parte din mobilier, spre :

- poarta casei;
- ieșire;
- uliță/drum;
- viața satului,

în care ea reprezintă, la/în acel moment, o întregă și adevărată ...**lume**.

În acest context, în viața satului, ca punct de reper al comunicării interumane/interpersonale eficiente, se constituie **banca de la poartă** ce codifică o:

- conduită;

- atitudine;

și un comportament comunicațional în deplină legătură cu:

- scopul;
- cauza

dar și efectul actului de comunicare asupra populației rurale, unde, cu „ieșitul la/pe ulița satului ” devine **mijloc** de transmitere a **mesajului** ce incumbă și calitatea de a fi codificat și apoi decodificat de către receptor. Metaforic vorbind, am putea constata fără a greși cu nimic că **banca de la poartă** a devenit **străbunica** tehnologiei de astăzi, adică a:

- google;
- email;
- tik-tok;
- you-tube;;
- facebook, etc.

căci ele au venit pe lume după ce, într-o vreme destul de lungă, istoric și evolutiv, cei ai casei au:

- stat cocoțați pe gard;
- ieșit la poartă;
- stat pe șanț

și au ajuns pe **banca de la poartă** să:

- pornească vestea;
- povestească;
- audă;
- vadă;
- şușotească;
- observe;
- comenteze;
- râdă;
- plângă;
- se întristeze;
- se bucure;
- accepte;

- tolereze;
- arate cu degetul;
- blameze;
- judece;
- nu facă nimic;
- tacă;
- vorbească;
- bârfească;
- se afle în treabă;
- nu tacă;
- emită judecăți de valoare;
- își dea cu părerea,

despre tot și toate, spunându-și unii altora, adică **să comunice și să socializeze**, la acea vreme în lumea satului, pornind apoi **mesajul** pe uliță, spre alte bănci de la porți ce aveau deja ocupanții lor statornici și dornici de...pulsul zilei, cum am spune azi, adică ...breaking news.

Astfel, **banca de la poartă** devine principalul pion al comunicării, interrelaționării și socializării interumane, având **rolul** ei de catalizator al informației ce devine apoi mesaj. Fie că este :

- știre;
- veste;
- poveste;
- bârfă;
- zvon;
- anecdotă;
- glumă;
- banc;
- vorbă înțeleaptă;
- proverb;
- citat;
- zicătoare
- judecată de valoare,

toate la un loc au ca și subiect, în general, viața satului, a oamenilor și întâmplările din viața lor:

- bune sau mai puțin bune;
- plăcute sau mai puțin plăcute;
- trăite ca experiențe de viață;
- trăite ca evenimente de viață;
- auzite, traduse, adaptate pe înțelesul lor,

apoi aduse la cunoștință și altora și dezbătute, pot avea o rezolvare adică, situația- problemă (dacă există) își va găsi soluția pornind de la ...**banca de la poartă**, ea fiind câteodată un „judecător” prea aspru și mai puțin abil dar se spune că omul mai învață și din propriile greșeli sau a altora, vigilența prin „ochii și urechile satului” este prezentă. Adică, „te pui cu...banca de la poartă ?”

3.2. Locul

Banca de la poartă, atât în peisajul :

- casei;
- porții;
- gardului,

cât și a întregii uliți, are un **loc** bine definit, ea trebuind să:

- fie văzută de cei ce trec pe uliță/ drum;
- se lase văzută;
- se vadă;
- străjuiască poarta mică;
- se regăsească în dreapta/stânga porții mici, după poziția de deschidere a acesteia, fiind întotdeauna poziționată după poarta mare.

Se poate afla la o distanță potrivită și nu prea mare de șanț, acolo unde există pe lângă gard o mică cărare deoarece statul pe șanț com-

pletează statul pe bancă și pe scaun sau/și pe
scăunele, formându-se deja grupul omogen sau
nu, evidențiindu-se **stabilitatea și siguranța**
băncii de la poartă , ca loc de:

- discuții;
- întâlnire;
- găsim;
- regăsim;
- odihnă,

chiar și refugiu de ploaie sau de soare, atunci
când vremea o impune, ea fiind tot acolo, primi-
toare pentru toată lumea satului chiar dacă cei
care zăbovesc pentru o clipă pe ea:

- nu-s de-ai casei;
- n-au legătură cu ei;
- nu-i cunosc;
- nu-i caută;
- nu doresc să-i afle;

- nu știu dacă-s acasă sau nu;
- sunt lăaturalnici, vinituri

căci ei, sunt călători sau drumeți în căutarea unei clipe de odihnă pe banca de la poartă a nimănu, doar a uliței/drumului.

Vorbele de duh cu ardelenii ating o anumită înțelepciune (nu lentoare în gândire cum ar spune unii și alții) de aceea, ni se pare potrivit a apela, în contextul de mai sus, la ele :

„Un ardelean stă pe bancă, la poartă, și se uită pe uliță. Trece un sătean și văzându-l, îl întreabă:

- Ce faci bade, șezi și cugeți?
- Numa șed, dragule, numa șed, îi răspunde ardeleanul, de pe bancă, rămânând a cugeta altădată; acum doar șede și privește, își odihnește mai apoi, trupul, mintea și sufletul, se primenește întru înțelepciunea satului și a vieții.”

Unde? am întreba noi. În locul acela știut și prețuit în lumea satului, pe **banca de la poartă**.

3.3.Construcția

Dacă din capitolul precedent am identificat elementele de bază ale laviței/laiței, practic-banca de la poartă, vom încerca să aprofundăm cele știute, îmbogățindu-le cu noi abordări și perspective astfel încât „personajul” nostru să rămână al satului cu toate implicațiile sale psihosociale. Astfel, **materialul** din care poate fi confecționată, de regulă, este din:

- **lemn** = este mai plăcut, mai apropiat de cei ce-l știu, aduce poate mai multă căldură cu el; face parte dintotdeauna din familia casei de aceea, chiar și urarea veche a nuntașilor pentru miri

era „s-aveți casă de lemn căci el arde, ’ncălzește, și-ntreține focul iubirii ”.

- **metal**= apare într-o anumită perioadă de prosperitate a casei sau/și a satului, folosirea lui dovedind avuție, mândrie și măreție, doar trebuie avut grijă să nu ruginească fiind astfel ocrotit într-un fel anume de cei ce-l folosesc, vopsindu-l.
- **piatră** = are o personalitate puternică, este trainică, de neclintit și poate demonstra acel „ceva” al casei întâlnindu-se mai rar sau în anumite locuri unde, neavând alt material la îndemână, este bună și ea.

Aflăm, totodată, că banca de la poartă „nu este mare de statu, da degrabă purtătoare de vorbă” așa încât, până la înălțimea de 20 cm se pot cocoța pe ea și copiii dar și cei mai măricei,

aici având grijă cui îi ajung picioarele sau nu, pe pământ, adică nu și le spânzură și bălăgănesc când stau așezați” iar dacă este prea înaltă, apare disconfortul și povestea/comunicarea/ socializarea/interrelația nu mai :

- curge;
- se leagă,

făcând ca, încetul cu încetul, să nu mai fie loc bun și prielnic de:

- conversație;
- explicație;

și chiar observație a celor care până atunci o considerau mai mult decât prietenă, făcându-și și din **statul pe banca de la poartă, o dependență.**

Ca format, știm deja că:

- scândura este groasă și cioplită cu barda

dar mai aflăm că :

- poate fi alcătuită din două bucăți de scândură;
- bucata de piatră poate fi una șlefuită de vânt sau apă;
- bucata de metal, sudată la mijloc sau nu,

la care, cu siguranță, se adaugă cu importanța cuvenită, numărul picioarelor adică, în general:

- două - pe margini la cea de lemn și metal;
- trei - la cea de lemn pentru mai multă siguranță, stabilitate;
- patru – tot pentru siguranță și stabilitate, atât la cea de lemn cât și la cea de metal;
- un leaț care să prindă picioarele, specificându-se că pot fi Roswith C. (1974)

„patru țaruși înclinați către mijlocul băncii”

iar la cea de piatră am putea întâlni bolovani mari de râu sau de carieră dar și niște forme specifice de beton, ca „picioare” improvizate. Totodată, banca de la poartă poate împrumuta din personalitatea casei, a familiei, fiind :

- **simplă** și îmbrind pe oricine să se așeze pe ea, la o vorbă, la o poveste;
- **încrustată** cu model, atât cea de lemn cât și cea de metal(fier forjat);
- **fără spătar**- în așa fel încât scândura gardului să țină loc de spetează pentru spate, șezutul pe bancă fiind astfel mai comod;
- **cu spătar** – chiar dacă există gard, indiferent din materialul din care este confecționată: lemn, metal, prefabricat;

- **vopsită** - culoarea o poate continua pe cea a gardului, acolo unde este cazul sau își are propria culoare care o scoate în evidență iar dacă culoarea lemnului place vederii, nu se vopsește.
- **fără acoperiș**, se lasă „bătută” de ploi și vânt dar și „arsă” de soare;
- **cu acoperiș** – (șindrilă sau țiglă) , completând astfel structura porții (mare sau mică) fiind protejată de intemperii. De asemenea, se acoperă în anumite situații depinzând de evenimentele de pe uliță/drum cu :
  - covoare țesute în război, în casă;
  - preșuri pentru protejarea de vreme;
  - perne pentru șezut, mai ales unde metalul sau piatra pot fi reci și crează disconfort ocupanților, și, de ce nu, în zilele noastre , aco-

perită cu câte o umbrelă mare, de firmă, să o vadă toată lumea ca ...umbrar și ignorând zicala: „fală mare, traistă goală, nu duce dar nici nu aduce ” decât...nimic.

Întâlnită și astăzi în satele noastre, chiar dacă nu la fiecare casă/poartă, **banca de la poartă** își trăiește mai departe povestea însuflețindu-se poate mai mult atunci când orășenii își mai aduc aminte că, odată, cândva, ca în poezie,

„Locuința mea de vară/ E la țară...”

dar, cu precădere, și că **veșnicia s-a născut la sat**, mai lasă tehnologia și se așează pe banca de la poartă, aceasta recunoscându-i și bucurându-se de companie și de faptul că nu au uita-o, ea fiind acolo, statornică și plină de iubire, așteptându-i cu vorbe bine meșteșugite.

3.4. Ocupanții

Încercăm a identifica și evidenția anumite elemente vizând:

- comunicarea;
- interrelația;
- socializarea,

dar și pe cele de personalitate ce sunt caracteristici:

- vârstei;
- sexului;
- statusului
  - educațional;
  - social;
  - marital

luând în considerare și formarea **grupului** ce stă pe bancă de la poartă:

- mixt;
- fete;
- băieți ;

- femei;
- bărbați,

dar și criteriul de referință:

- **copiii satului** : - preșcolari;
- școlari mici;
- **adolescenții satului**: - mijlocii
- mari;
- **tinerii satului** : - necăsătoriți;
- căsătoriți;
- **adulții satului**: - familii;
- divorțați;
- văduvi
- **vârstnicii satului**: - rămași singuri;
- familii;
- văduvi,

astfel încât mesajul ca/cât și informația primită, acceptată și apoi trimisă mai departe, să-i reprezinte la un moment dat.

În acest context, am considerat că e necesar să luăm, ca punct de plecare, **întrebările** ce suscită interes iar răspunsurile să certifice cele știute sau adăugate la un moment dat, ținând cont de timp și spațiu. Astfel vorbim despre:

- **cine** stă și ce vorbesc/fac;
- **când** se stă/stau și ce fac;
- **cât** se stă/stau și ce fac;
- **cum** se stă/stau și ce fac;
- **unde** se stă/stau și ce fac;
- **de ce** se stă/stau și ce fac,

evidențind :

- conduita;
- atitudinea;
- comportamentul,

raportate la categoriile de **ocupanți** ai băncii de la poartă amintite anterior.

Cine: cei mici, dacă au ajuns pe bancă de pe scăunel, înseamnă că:

- jocurile , jucăriile lor;
- cărțile de povești;
- poveștile;
- discuțiile lor „savante”

ocupă deja un loc important în ideea că au ... avansat astfel, regăsindu-i **aici**, „jocurile ” au fost făcute, în sensul în care apare la ei **obiceiul de a sta** .

Când: - de obicei, în zilele de la sfârșit de săptămână;

- după-amiaza când lecțiile trebuiau deja făcute;
- așteptând vacile de la ciurdă;
- îngrijind pe frații mai mici (e vorba de școlarii mijlocii și mari)

- păzind orățăniile ieșite la păscut pe șanțul din fața porții/ gardului;
- privind evenimentele ce se desfășoară de-a lungul/ pe ulița/ drumul satului;
- doresc să înceapă lucruri noi și adecvate vârstei (cusut, cioplit, împletit);
- n-au ce face și vor să piardă vremea;
- se cred importanți c-au ajuns de pe scaunul/ scăunelul de la poartă pe banca de la poartă și-au ajuns, așa, „cineva”.

Cât : variază ca moment al zilei, ținând cont de :

- cursurile de la grădiniță – de dimineață;
- cursurile claselor primare – de dimineață;
- cursurile claselor gimnaziale – după-masa,

astfel încât îi vom găsi pe cei mici pe banca de la poartă:

- după ceasuri amiezei;
- nu mai mult de un ceas, două;
- atunci când timpul e de joacă;
- până la începutul treburilor casei ;
- nu mai mult decât consideră cei ai casei, nelăsându-i să-și facă un bun

obicei din a „sta uitați și gură-cască” la poartă, la drum.

Cum: de cele mai multe ori, împreună cu alții, fie:

- colegi/ colege de școală;
- prieteni/ prietene;
- având același interes;
- frați mai mari și mai mici;
- îmbrăcați de sărbătoare (duminica și în sărbătorile religioase de peste an);
- îmbrăcați în haine de „casă”;
- așteptând pe cineva anume ;

- bucuroși și împărtășind bucuria;
- supărați, necăjiți, că se poate întâmpla și la vârsta lor așa ceva,

și enigmaticul **de ce** stau ei pe banca de la poartă, poate pentru că:

- deja au crescut;
- pot fi văzuți;
- pot fi luați în seamă;
- pot fi auziți;
- pot spune lucruri interesante și de luat în seamă;
- ceea ce fac este un punct de plecare vizând locul lor mai departe în comunitatea/ grupul de referință;
- evoluția de la scăunel la bancă reprezintă astfel un progres în creșterea, educarea și devenirea lor, chiar dacă unii numără încă anii de grădiniță iar alții se

gândesc la cei de liceu, identificându-se deja cu locul lor, adică – e casa familiei lui/ei și aceasta nu se schimbă, e „ancora ” lor.

Celor mici, în unele situații, li se alătură **adolescenții** care deja sunt stăpânii băncii de la poartă, încep să se manifeste conform vârstei, declarându-se ca „marii neînțeleși” și, cu toate acestea, se remarcă prin faptul că:

- își caută modele, idoli, ascultând, privind, comentând;
- au discuții specifice vârstei lor;
- par dar și sunt mai secretoși;
- se cred oameni mari;
- sunt mai zgomotoși/gălăgioși tocmai ca să fie văzuți și auziți de cei ce trec pe uliță/drum;
- sunt curioși fără un motiv anume;

- se amuză din te miri ce când sunt în grup mixt;
- în anumite situații/momente, preferă grupurile omogene (doar fete, doar băieți);
- ascultă muzică „puțin prea tare”;
- uneori fac glume pe seama celor ce trec în acel moment pe uliță/drum sau în lipsa lor în momentul vorbirii;
- fac comentarii, își dau cu părerea despre toate și despre nimic;
- fac comentarii pro și contra pe seama trecătorilor;
- vorbesc prea tare pentru că așa vor „mușchii lor”;
- sunt răutăcioși uneori;
- uită să salute pe cei ce trec pe uliță/drum;

- hainele/ îmbrăcămintea lor e mai mult lălâie;
- pot vorbi lucruri interesante (cărți, filme, emisiuni, jocuri) atunci când subiectul este pe gustul lor;
- sunt buni;
- se uită rar la ceas când stau pe banca de la poartă și doar:

-foamea;

- lecțiile neterminate;

- chemarea repetată a mamei;

- glasul răspicat al tatălui;

- vremea urâtă;

- întunericul

îi pot determina să își lase vestea- povestea și ...pe mâine, în același loc și același timp și, dacă se poate, aceeași gașcă/grup de referință, practic comunicarea , interrelația și socializarea ajung să

definescă deja elemente ale personalității lor, pornind de la trăsăturile lor de caracter și, cu siguranță, ajungând la acceptarea de sine.

Pentru **tinerii** satului, banca de la poartă poate fi:

- a lor (sunt căsătoriți);
- a ei;
- a lui;

iar cazul în care sunt necăsătoriți/ poate îndrăgostiți, încep să se :

- accepte;
- cunoască;
- afle;
- știe;
- ajute;
- respecte;
- iubească;
- țină unul la altul

mărturisindu-și iubirea, vorbind, printre altele, „câte-n lună și-n stele” iar miezul nopții îi ajunge și cuprinde pe banca de la poartă, cele ale cerului fiind martorele dragostei ce se înfiripă. Doar la început, până-i știe , cunoaște și recunoaște ulița/drumul, gura lumii îi face să se simtă stingheri, mai târziu nici chiar scârțâitul porții nu mai constituie o problemă, ei având deja povestea lor cu „vorba dulce mult aduce” iar ea, precum zicea Coșbuc, e frumoasă ca „un gând răzleț”. Orice comentariu, considerăm noi, este de prisos deoarece ei sunt acceptați și protejați de comunitatea la care se raportează, fiind pe drumul spre maturitate, așezându-și, după o vreme, mintea, inima și trupul la casa lor. Ce vreme? Care vreme? Vremea ce vremuiește în vremea lor, vrerea lor.

Să pornim de la faptul că pentru **adulți** :

- muncile agricole;
- treburile casei;

- nevoile casei;
- sănătatea;
- bolile;
- copiii;
- nepoții;
- banii/ averea;
- evenimentele satului

se regăsesc sub forma informațiilor și mesajelor care, prin comunicarea narativă, fac diferența față de **subiectele** celorlalți ocupanți ai băncii de la poartă. În general, grupurile de adulți sunt bine definite astfel încât:

- **femeile** stau pe bancă :
  - cu lucrul (împletitul, croșetatul, cusutul);
  - despănușatul;
  - aduc știrile- „ai auzit că...”;
  - împărtășesc din experiența culinară:

- mâncăruri noi;
- deserturi;
- rețete pentru sărbători;

- transmit „leacuri băbești”
- vorbesc despre copii;
- își alintă nepoții;
- spun în șoaptă câte o bârfă;
- privesc cu ochi de vultur ulița,

adunându-se, de obicei, după terminarea lucrului în casă/ gospodărie, după-amiezile, duminica sau în zile de sărbătoare. Există situații când banca de la poartă nu ajunge și-atunci:

- apar scăunelele;
- se improvizează o bancă;
- se aduce din curte o bancă, scaune;
- aduc vecinii o bancă/ scaune;
- se ocupă tot șanțul,

moment în care, putem spune/ constata că e vorba de **clacă** unde:

- „gura lumii nu le tace ”;
- mâinile lucrează, „mâinile le umblă”;
- „Radio-șanț” funcționează

iar buna dispoziție depășește perimetrul băncii, porții și poate ajunge până-n mijlocul sau la capătul uliței/drumului:

- antrenând și alte bănci;
- prețuind timpul împreună;
- stârnind curiozitatea;
- stârnind invidia;
- transmițând bucuria vieții

sau, pentru unii, căci sunt și din aceștia, fiind doar gălăgie...la aceeași poartă, pe aceeași bancă, la „știm noi cine ”.

Femeile, chiar și în clacă, nu vor sta mai mult decât cred ele de cuviință deoarece:

- venitul serii;
- vremea hrănirii animalelor și păsărilor din curte;
- vremea cinei;
- sositul bărbaților de la lucru;
- pregătirea copiilor pentru culcare

fac ca „venitul ciurdei în sat ” să fie semnalul că ...mai este și mâine vreme pentru statul pe bancă, la poartă și lucrarea sa.

Chiar dacă, în general, **bărbații** nu stau pe banca de la poartă în același timp cu femeile, dar unde, la o vorbă sau nu:

- „bat cărțile ”;
- „trag câte o țigară/un tabac”;
- ascut uneltele agricole;
- „bat” coasa;
- comentează vreo știre;
- ascultă și ei „Radio-șanț”;

- privesc ulița și fac comentarii, aprecieri, șederea lor este doar „o vreme de odihnă ” ca apoi, lucrul în gospodărie sau pe hotar să le ocupe tot timpul.

Dar, cu siguranță, un eveniment ce are loc pe ulița satului adună toată **familia** la poartă, mai precis, **pe bancă**, de la mic la mare, care de care mai arătos/frumos și mai chipeș și cu vorbele la el/ea/ei pentru:

- a comenta;
- a face observații;
- a se mira;
- a se bucura;
- a lua parte la acțiunea ce se desfășoară sau este în desfășurare chiar în fața lor marcând astfel participarea activă când, pe banca de la poartă, se va „face vorbire” și se vor relata cele întâmplate, ei

fiind... martori, au văzut cu ochii și au auzit cu urechile lor, așa că...„știu ei .”

Fără măsura **timpului**, pare a fi pentru cei în vârstă- **bătrânii** satului, **statul pe banca de la poartă** căci, unii dintre ei, se află acolo să :

- treacă timpul;
- se odihnească;
- aibă grija nepoților;
- vadă de orătării;
- aștepte ciurda;
- povestească cu alții;
- observe totul;
- se plângă de bătrânețe;
- aștepte să vorbească cineva cu ei;
- filosofeze;
- le treacă vremea;
- să-și spună „beteșugul” babele,

alăturându-li-se, în anumite situații, și bătrânele satului când/unde știrea pornește de la cimitir și se transformă în bârfă, nemulțumindu-le, fiind și unele din ele văduve pe deasupra. Pentru ei, ulița este un veșnic spectacol, dorind să le știe și să le audă pe toate chiar dacă atât ochii cât și urechile au început să „obosească precum pădurea” dar prezența lor fizică poate fi un punct de reper că, la acea casă, mai este un bătrân sau o bătrână și povestea de pe banca de la poartă poate încă porni pe uliță/de-a lungul uliței.

În acest context, **personalitatea băncii de la poartă** este dată de **ocupanții** ei, interesant fiind faptul că nu prea rămâne ea singură peste zi dar nici pe timpul nopții căci „vreun suflet rătăcit de iubire sau de ne iubire” stă la odihnă de taină, așteptându-i sfatul dar și mulțumindu-i de binecuvântarea și smerenia făcute, lăsând mai departe

pe cocoși să vestească o nouă și bună zi, pentru ea și pentru el, căci „și mâine mai e o zi .”

3.5. Migrația

Cu timpul și în timp, unii dintre **oamenii satului** au început să plece spre alte locuri, în general, **migrând**, căutându-și:

- prosperitate pentru casă și familie;
- serviciu pentru ei;
- școli bune pentru copii,

ajungând astfel la oraș, făcându-se **orășeni** dar/ iar cei mai mulți dintre ei, luându-și, ca semn al sălașului lor, „**banca de la poartă**. ”

Mutându-se, în general, la bloc și devenind muncitori în industria orașului, gospodarul/ săteanul nostru găsește loc băncii de la poartă, migrată și ea, așezând-o în fața blocului, la intrare, străjuindu-i și binecuvântându-i noua lui casă.

Astfel, banca de la poartă **migrează** din lumea satului, acum fiind construită din metal și „bine înfiptă în...beton”, adunând de data aceasta:

- noile povești ale blocului;
- poveștile de viață ale noilor locatari;
- știrile orașului;
- noile povești ale cartierului;
- mame cu copii;
- vecinii de pe scară;
- vecinii de bloc;
- copii, așteptându-și părinții;
- pensionarii blocului;
- adolescenții ascultând muzică;
- „tăcerea” telefoanelor , etc.

iar la sfârșit de săptămână dar, mai ales în zi de sărbătoare, ajung lângă bancă și scaunele/scăunele din apartamente, **banca de la bloc** ducând dorul:

- gardului;
- șanțului;
- porții

și chiar a uliței/drumului satului, înlocuită aici de o alee până la strada din ...cartier.

Practic, sub o altă **structură logistică**, comunicarea interumană continuă, ea dobândind noi valențe educativ-formativ-urbane, definind dintr-o anumită perspectivă, personalitatea satei-nului ajuns, **cu banca de la poartă** cu tot, muncitor la oraș și locatar la bloc, făcând față noilor provocări venite acum prin prisma dezvoltării urbane, își transformă, în timp, statutul de „talpă a țării” în „beton armat”.

Pornită și migrând din sat, de la uliță/drum, **banca de la poartă** ajunge și în alte locuri, la oraș sau/și în afara lui, unde este loc de:

- odihnă;

- reculegere;
- așteptare;
- rugăciune;
- împăcare;
- tăcere;
- visare;
- primenire sufletească;
- suferință nespusă;
- bucurie;
- supărare;
- dezamăgire;
- cumpănă a vieții,

fiind astfel recunoscută prin modestia, discreția și
tăcerea ei, aflându-se la :

- poarta mănăstirilor;
- drumul mare;
- răscruce de drumuri;
- alături de o troiță;

- în parcuri, pe alei;
- în fața spitalelor;
- în stațiile mijloacelor de transport în comun;
- pe peronul gărilor;
- în fața bisericilor, etc.

fiind binecuvântată de cei ce-o prețuiesc folosind-o, la un moment dat, pentru ca **ea** să aducă liniștea și pacea dorită celui/celei ce și-o face părtașă la :

- ruga/rugăciunea;
- mulțumirea;
- bucuria;
- supărarea;
- necazul;
- râsul;
- plânsul;
- reușita;

- eșecul

și toate cele știute și neștiute, alinând-o/
alinându-l.

Deci:

Periplul nostru legat de **banca de la poartă ca element de comunicare** se termină, cu siguranță, tot pe o...bancă la poartă unde, prin importanța sa, certifică faptul că pornind de la :

- cuminecare;
- comuniune;
- și ajungând la comunicare,

ocupanții ei au evoluat atât în ale cunoașterii lumii înconjurătoare cât și a propriilor temeri și năzuințe, **a propriului eu**, făcând în așa fel încât **mesajul** transformat în informație să întărească sentimentul de siguranță a percepției valorii prin evoluția umană.

Dacă „la început a fost cuvântul ” ca formă de expresie și exprimare, acesta trebuie să dăinuie

și în continuare căci, vă spun că „din poveste în poveste, înainte mult mai este.”

Unde ? Păi... pe banca de la poartă !

BIBLIOGRAFIE

1. Butură, V. (1978) - *Etnografia poporului român*, Ed. Dacia, Cluj- Napoca;
2. Butură, V. (1989) - *Străvechi mărturii de civilizație românească*, Ed. Științifică și Enciclopedică, București;
3. Bernea, E.(1985) - *Cadre ale gândirii populare românești*, Ed. Cartea Românească, București;
4. Bernea, E. (2006) - *Civilizația românească sătească*, Ed. Vremea, București;
5. Cernescu, T.(2004) - *Societate și arhitectură, o perspectivă sociologică*, Ed. Tritonic, București;
6. Cuceu, I. (1999) – *Fenomenul povestitului*, Ed. Fundației pentru Studii Europene, Cluj-Napoca;

7. Commarmond G., Exiga A. (2003) - *Arta de a comunica și de a convinge*, Ed. Științifică, București;
8. Caraman P. (2006) - *Porțile monumentale ale României*, Anuarul muzeului Etnografic al Moldovei, Iași;
9. Chevalier GH. (1995) - *Dicționar de simboluri*, București;
10. Dumitrescu I. (f.a.) - *Tipuri de împrejurimi în habitatul tradițional vâlcean*, (f.e.);
11. Dinu M. (1997) - *Comunicarea*, Ed. Științifică, București;
12. Firescu A. (f.a.) - *O privire generală asupra aspectului și semnificațiile împrejurimilor din zona Gorjului*, (f.e);
13. Iordache GH. (1992) - *Garduri și porți*, Arhivele Olteniei, serie nouă, Craiova;
14. Ilișoi D., Lesenciuc A., Ciupercă E., Ciupercă C., Szilagy A., Pașca M.D. (2010) -

- Consiliere și comunicare interpersonală*,
Ed. Antet, București;
- 15.Lemeni G., Micle M. (2004) – *Consiliere și orientare*, Ed. ASCR, Cluj- Napoca;
- 16.Lohisse J. (2002) - *Comunicarea de la transmiterea mecanică la interacțiune*, Ed. Polirom, Iași;
- 17.Lupu I. , Zanc I. , Săndulescu C. (2004)-
Sociologia sănătății de la teorie la practică, Ed. Tiparg, Pitești;
- 18.Nemeș O. I. (2023) - *Laița de la drum*, (f.e.);
- 19.Popoiu P. (2003)- *Etnologia universală și românească*, (f.e.), București,;
- 20.Pruteanu, Șt.(2000) - *Manual de comunicare și negociere în afaceri – comunicare*, Ed. Polirom, Iași;
- 21.Pasecinic U. (2000) - *Psihologia imaginii*, Ed. Științifică, București;

- 22.Paşca M.D., Tia T. (2020) - *Repere ale comunicării psiho-pastorale*, Ed. Renașterea, Cluj- Napoca;
- 23.Paşca M.D. (2021) - *Comunicarea și pacientul cu dizabilități*, Ed. Ardealul, Tg, Mureș;
- 24.Paşca M.D. (2012) - *Comunicarea în relația medic-pacient*, Ed. Ardealul, Tg. Mureș;
- 25.Roswith C. (1974) - *Mobilierul țărănesc românesc*, Ed. Dacia, Cluj- Napoca;
- 26.Stanton N. (1995) - *Comunicarea*, Ed. Științifică, București,;
- 27.Sillamy N. (1996) - Larousse –*Dicționar de psihologie*, Ed. Univers Enciclopedic, București;
- 28.Stahl H. (1983) - *Eseuri critice despre cultura populară românească*, Ed. Minerva, București;

29.DEX 2009; Ed. Academiei Române, București;

30.www.tulai.ro - *Dicționar de regionalisme din Ardeal.*